

Tichý, Aleš

Za Karlem Štěpaníkem

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. [1970]-1971, vol. 19-20, iss. D17-18, pp. [274]-276

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108256>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZPRÁVY

ZA KARLEM ŠTĚPANÍKEM

Bolestná zpráva, že dne 7. srpna 1970 zemřel PhDr. Karel Štěpáník, doktor filologických věd, profesor dějin anglické a americké literatury na katedře anglistiky a amerikanistiky brněnské filosofické fakulty, překvapila nejen širokou anglistickou veřejnost, ale i jeho nejbližší spolupracovníky a žáky. Radost nad oznámením, že dlouholetý vedoucí katedry anglistiky bude i další rok působit na fakultě, odvedla pozornost od příznaků jeho zhoršujícího se zdravotního stavu. Studenti se však už nedočkají jeho dalších přednášek a spolupracovníci a přátelé budou citelně postrádat jeho vlídné a moudré slovo. Ani bibliografii jeho prací, která vyšla při oslavách jeho pětadesátého životního jubilea v padesátém ročníku Časopisu pro moderní filologii (na str. 164 až 166), nebude už zapotřebí doplňovat.

Karel Štěpáník, narozený dne 14. září 1903 v Přerově, zůstal od začátku vysokoškolských studií věren Brnu a věnoval podstatnou část svého života práci pro brněnskou anglistiku. Byl prvním posluchačem nově založeného semináře pro anglickou filologii na brněnské filosofické fakultě a už za studií v letech 1922 až 1926 pod vedením známého literárního historika prof. dr. Františka Chudoby byl získán pro badatelskou práci v oblasti anglické literatury. K rozšíření jeho obzoru přispěly i studijní pobyty na universitě londýnské a oxfordské. Po absolutoriu vyučoval mladý Štěpáník na brněnské obchodní akademii a dále se věnoval studiu a vědecké práci. Výsledkem byla roku 1935 doktorská disertace o klasické mythologii a umění v díle anglického romantického básníka Johna Keatse, inspirovaná, stejně jako Štěpáníkovy publikované příspěvky z let dvacátých a třicátých, jeho literárním učitelem. Když se po skončení druhé světové války obnovovala činnost vysokých škol, dostalo se profesoru obchodní akademie poznání, aby jako žák zesnulého Františka Chudoby pomohl brněnské anglistice navázat i na jeho dílo pedagogické. Po krátkém období lektorátu, spojeném s literární přednáškou, habilitoval se Karel Štěpáník v únoru 1946 na základě spisu o Williamu Hazlittovi a stal se soukromým docentem. Po definitivním přechodu na vysokou školu prošel odbornou asistenturou a docenturou a jeho akademická dráha vyvrcholila roku 1960 jmenováním řádným profesorem. K rozsáhlé činnosti pedagogické a soustavné práci badatelské, která mu na sklonku roku 1958 přinesla titul doktora filologických věd, přibýly i četné povinnosti administrativní ve funkcích akademických, poradních a redakčních. Jednu z nich je třeba zvlášť vyzdvihnout: za jeho vedení katedry po dobu dvaceti let pracovali členové brněnské anglistiky v prostředí plném plodné spolupráce a vzájemného porozumění.

Při vši šíři Štěpáníkovy literární erudice je jeho badatelský vývoj tematicky a metodicky ucelený. Už od zmíněné nepublikované doktorské disertační práce o Keatsovi soustřeďuje se Štěpáníkův vědecký zájem na období romantismu, v němž anglická literatura dosáhla jednoho ze svých vrcholů. Štěpáníkovu odbornou i popularizační dílo je od té doby prostoupeno přesvědčením, že anglická romantická literatura představuje veliké a dosud ne zcela doceněné bohatství, které je třeba rozvíjet a zpřístupnit i české

kultuře. A Štěpaník tak činí v knižních monografiích i v novinářských člancích, v odborných studiích i v doslovecích ke knihám, v recenzích i ve vysokoškolských skriptech. Těžišťe jeho práce pak nepochoybně spočívá ve výkladech o poezii Johna Keatse.

Monografie *Básnické dílo Johna Keatse* (1958, 233 stran) spolu s dalšími čtyřmi anglicky psanými časopiseckými články nejlépe ilustruje nejen Štěpaníkovu úctu k hodnotám anglické romantické literatury, ale i jeho badatelskou metodu. Cílem třídílné monografie je postihnout charakter Keatsovy inspirace důkladným poznáním básníkovy životní a literární zkušenosti, a tak připravit půdu pro výklad jeho poezie. Podle Štěpaníkova přesvědčení je totiž možno hodnoty literárního díla správně pochopit jen ve vztahu k autorovi, skrze poznání jeho života a filosofických, společenských a estetických názorů, neboť jen výklad založený na ověřitelných faktech může definitivně rozřešit spory o význam díla. Je možno vyslovit výhradu, že tento přístup nedoceňováním strukturní analýzy svádí k přílišnému zdůraznění básníkových prožitků a postojů na úkor jejich vyjádření, ale je nepochoybné, že Štěpaníka uchránil od ukvapených soudů, které často vyplývají z aplikace metody bez dostatečného zření k materiálu. Štěpaníkovy keatsovske studie vynikají střízlivostí, věcností a účelným rozložením látky. Význam české psané monografie spočívá navíc v tom, že alespoň zčásti vyplňuje mezeru v české odborné literatuře o anglickém básnictví. Je škoda, že Štěpaníkovi už nebylo dopřáno vypracovat druhou velkou monografií o Keatsovi, pro níž sbíral v posledních letech života materiál.

Obsáhlostí pohledu po spisovatelově životě a názorech upozornila na sebe už kniha *William Hazlitt jako literární kritik* (1947, 211 stran). Štěpaník tu nastiňuje životní osudy a myšlenkový svět jednoho z předních kritiků z období anglického romantismu, podává nárt jeho literární teorie a praxe, určuje jeho místo v soudobých kritických směrech jako samostatného myslitele na rozhraní mezi přístupem klasicistním a romantickým a oceňuje jeho význam pro jeho dobu i pro dnešek. V monografií se věnuje významné místo Hazlittově shakespeareovské kritice a dá se z ní vyčíst i Štěpaníkův trvalý zájem o velké alžbětinského dramatika, podněcený Františkem Chudobou už v polovině let dvacátých. Milton a Shakespeare byli angličtí spisovatelé, kterými se tehdejší student a pak absolvent zabýval ve svých raných pracích; je tu z nich třeba alespoň uvést velmi obsáhlou studii *Shakespeare a Milton v lyrice i epice Jaroslava Vrchlického*, která mu vyšla roku 1928 ve Sborníku společnosti J. Vrchlického. A není náhodou, že i mezi posledními Štěpaníkovými články najdeme poučné zhodnocení současného stavu shakespeareovské kritiky (*A Tribute to Shakespeare*, Sborník prací filosofické fakulty brněnské university, D 12, 1965).

Zřetel k potřebám české kulturní oblasti vedl Štěpaníka k tomu, že dílčí výsledky vědecké práce ukládal do anglicky psaných statí, ale souhrnné knižní publikace psal česky. Koncipuje je tak, aby vedle badatelského přínosu obsahovaly také dostatečné množství údajů o osobnosti, tvorbě a kritickém ohlasu spisovatelově, z jiných českých pramenů neznámých. Tím se však Štěpaníkova snaha seznamovat českou veřejnost s anglickou literaturou zdaleka nevyčerpává. I v česky psaných studiích, v nichž zkoumá vztah života a díla dalších anglických a amerických spisovatelů (Fielding, Whitman), dbá Štěpaník na potřeby a znalosti domácího čtenářstva. Jemu jsou také určeny příležitostné portréty, které načrtává v novinových člancích k výročí významných literárních osobností (De Quincey, Kipling, Keats, Shaw).

Překlady a překladařství jsou dalšími oblastmi, v níž Štěpaník neúnavně zprostředkovával domácí kultuře styk se zahraničními literárními hodnotami a všímal si styčných bodů mezi anglickým a českým písemnictvím. Už jeho první publikovaná stať se zabývá Jungmannovým překladem *Ztraceného ráje* a brzo nato vychází již zmíněná studie o vztahu Vrchlického k Shakespeareovi a Miltonovi. V pozdějších letech Štěpaník recenzuje překlady, píše k nim předmluvy a doslovy a sám překládá knihy Rosy Macaulayové, Rudyarda Kiplinga a Stephena Spendera.

Vědeckou práci dovedl Štěpaník ústrojně spojit s péčí o konkrétní potřeby svých studentů. Brzy po příchodu na vysokou školu vydává jako skripta obsáhlé přehledy anglické a americké literatury, roku 1952 publikuje v téže formě nárt literárních dějin anglického romantismu, stále od té doby dotiskovaný a používaný na sesterských katedrách vysokých škol, a ke konci let padesátých se podílí na vytvoření skripta o anglické literatuře 19. století. Kromě těchto anglicky psaných přehledů, které svým zpracováním přesahují poslání pouhé studijní pomůcky, přispívají studentům k plnějšímu poznání dějin anglické literatury i Štěpaníkovy překlady ruských příruček a vysokoškolských učebnic. I zde se jeho pozornost obracela především k romantickému

proudu, jak o tom svědčí překlad rozsáhlé publikace z dějin anglické literatury období romantismu.

V Karlu Štěpaníkovi odešel náš největší znalec anglické romantické literatury. Svým dílem, které nevyniká počtem titulů, ale seriózností přístupu, důkladností, hutností zpracování a v neposlední míře věcným způsobem podání, začlenil se pevně do hlavního proudu československé anglistiky, ve kterém se touha po poznání spojuje s vědomím odpovědnosti za rozvoj národní kultury. V tom navázal Štěpaník na svého učitele a to také vstúpil svým nástupcům a žákům.

Aleš Tichý

KONFERENCE O NÁRODNÍM OBROZENÍ NA PODORLICKU

Městské muzeum v Dubrušce uspořádalo v září 1969 u příležitosti jubilejí Fr. Vl. Heka a J. M. Roštlapila vědeckou konferenci o národním obrození na Podorllicku. Konferenci uvedli svými referáty doc. M. Hroch, který hovořil o typologii národních hnutí v Evropě ve srovnání s národním hnutím českým, a prof. J. B. Čapek, který se zaměřil na obrozenské tradice východních Čech a zvláštní pozornost věnoval osvěcenskému zemskému patriotismu. Doc. R. Pražák přednášel o obrozenských tradicích česko-slovenských vztahů a vyzvedl místo, jež v nich zaujímala východočeská skupina Zieglerova.

Další referáty měly většinou materiálový ráz a byly zaměřeny k jednotlivým čelným postavám národního obrození na Podorllicku a ve východních Čechách. Dílo Fr. Vl. Heka všestranně zhodnotil dr. J. Johanides, o literární družině Zieglerově objevně promluvil dr. L. Hladký a o J. K. Rojkovi a J. M. Roštlapilovi dr. V. Matouš. Jejich přednášky přinesly mnoho nového; tak např. Hladký nově objasnil styky Zieglera s Polákem a Dobrovským, Johanides přinesl nové doklady o Hekově knihovně a jeho střetnutí s vrchností v souvislosti s „Velkým pátkem“, Matouš doplnil novými údaji životopis Rojkův. Cenný byl také příspěvek dr. L. Škalouda o J. B. Podstráneckém, vycházející z jeho studie v Pracích muzea v Kutné hoře (1964, sešit 5), dr. R. Zoubka o hudebnících Podorlicka v době národního obrození, M. Tarantové o vztahu Josefa Vorla a Františka Palackého, dr. E. Bouzy o východočeských členech Vlastenecké hospodářské společnosti, ing. Zelenky o syndiku Pelikánovi aj.

Dobrušská konference byla významným přínosem k hlubšímu poznání národního obrození na Podorllicku i v celých východních Čechách. Prokázala, že další pokrok bádání o obrozenské problematice bude záviset na regionálním zkoumání, v jehož rámci je třeba přikládat důležitou úlohu východočeskému obrozenskému okruhu Zieglerovu, který spolu se severočeským okruhem Markovým – vedle pražského centra – tvoří nejvýznamnější středisko českého obrození.

Richard Pražák